

مبانی تعلیم و تربیت

تالیف:

شورای ملی تعلیم تحقیقات آموزشی کشور هندوستان

ترجمه:

محسن خوشناموند

(دانشجوی دکتری فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه علامه طباطبائی تهران)

هاجر آقایی

(کارشناسی ارشد زبان انگلیسی)

مرتضی بختیاروند

(دانشجوی دکتری تکنولوژی آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی تهران)

احمد عزیزی

(دانشجوی کارشناسی ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش دانشگاه علامه طباطبائی تهران)

انتشارات آوای نور

تهران - ۱۳۹۷

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

عنوان و نام پدیدآور	: مبانی تعلیم و تربیت/ تالیف شورای ملی تعلیم تحقیقات آموزشی کشور هندوستان؛ ترجمه محسن خوشناموند ... او دیگران؛ ویراستار علمی محسن خوشناموند، ویراستار فنی مرتضی خوشناموند.
مشخصات نشر	: تهران : آوای نور، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۲۸۸ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۴۲۱-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: عنوان اصلی: Basics in education.
یادداشت	: ترجمه محسن خوشناموند، هاجر آقایی، مرتضی بختیاروند، احمد عزیزی.
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: آموزش و پرورش Education
شناسه افزوده	: خوشناموند، محسن، ۱۳۶۷ - مترجم
شناسه افزوده	: شورای ملی تعلیم و تحقیق آموزشی هند
شناسه افزوده	: (National Council of Educational Research and Training (India
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ ر. / ۱۷۱ R

تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید وحید نظری،

پلاک ۹۹، طبقه دوم تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲

مبانی تعلیم و تربیت

تالیف: شورای ملی تعلیم تحقیقات آموزشی کشور هندوستان

ترجمه: محسن خوشناموند - هاجر آقایی - مرتضی بختیاروند - احمد عزیزی

ناشر: انتشارات آوای نور

ویراستار علمی: محسن خوشناموند

ویراستار ادبی: مرتضی بختیاروند

صفحه آرا: منیرالسادات حسینی

چاپ: اول ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۴۲۱-۵

قیمت ۲۸۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۱
فصل ۱: معنی و مفهوم تعلیم و تربیت.....	Error! Bookmark not defined.
مقدمه.....	Error! Bookmark not defined.
اهداف فصل.....	Error! Bookmark not defined.
تعلیم و تربیت چیست؟.....	Error! Bookmark not defined.
معنی لغوی کلمه تعلیم و تربیت.....	Error! Bookmark not defined.
تعلیم و تربیت به معنای خاص (محدود) و عام (گسترده).....	Error! Bookmark not defined.
تعلیم و تربیت به عنوان فرآیند و محصول.....	Error! Bookmark not defined.
معانی و مفاهیم تعلیم و تربیت بر اساس نظریات متفکران هندی.....	Error! Bookmark not defined.
نظریات غربی‌ها در مورد تعلیم و تربیت.....	Error! Bookmark not defined.
مفهوم تحلیلی تعلیم و تربیت.....	Error! Bookmark not defined.
آیا آموزش یا تعلیم و تربیت فرایندی اجتماعی است یا طبیعی؟.....	Error! Bookmark not defined.
آیا تعلیم و تربیت امری ارادی است یا غیر ارادی.....	Error! Bookmark not defined.
تعلیم و تربیت شامل چه بخش‌هایی میشود یا از چه چیزهایی تشکیل می‌شود.....	Error! Bookmark not defined.
دیدگاه شناختی.....	Error! Bookmark not defined.
فرآیندهای آموزشی.....	Error! Bookmark not defined.
آموزش و یادگیری با کمک تجربه.....	Error! Bookmark not defined.
آیا تعلیم و تربیت فقط مختص موسسات آموزشی است.....	Error! Bookmark not defined.
خلاصه.....	Error! Bookmark not defined.
بررسی سوالات.....	Error! Bookmark not defined.
منابع.....	Error! Bookmark not defined.
فصل ۲: اهداف تعلیم و تربیت.....	Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.....	مقدمه
Error! Bookmark not defined.....	اهداف
Error! Bookmark not defined.....	مبانی تعیین کننده اهداف آموزشی
Error! Bookmark not defined.....	تصورات درمورد فرد تحصیل کرده
Error! Bookmark not defined.....	پاسخ دهی به تغییرات امور اقتصادی و اجتماعی جوامع
defined.	
Error! Bookmark not defined.....	اهداف آموزش در جامعه هند معاصر
Error! Bookmark not defined.....	نقش‌های اهداف آموزشی
Error! Bookmark not defined.....	خلاصه
Error! Bookmark not defined.....	بررسی سوالات
Error! Bookmark not defined.....	منابع

فصل ۳: فرایندها و روش‌های آموزش.....

Error! Bookmark not defined.....	مقدمه
Error! Bookmark not defined.....	اهداف
Error! Bookmark not defined.....	آموزش به عنوان یک فعالیت یا یک فرایند
Error! Bookmark not defined.....	آموزش به عنوان یک فعالیت
Error! Bookmark not defined.....	آموزش به عنوان یک فرایند
Error! Bookmark not defined.....	جامعیت آموزش مدرسه
Error! Bookmark not defined.....	نیاز همه کودکان به مدرسه رفتن
Error! Bookmark not defined.....	خلاصه
Error! Bookmark not defined.....	بررسی سوالات
Error! Bookmark not defined.....	منابع

فصل ۴: علم و دانش: معنا و جنبه‌های آن.....

Error! Bookmark not defined.....	مقدمه
Error! Bookmark not defined.....	اهداف
Error! Bookmark not defined.....	درک دانش
Error! Bookmark not defined.....	تعریف دانش
Error! Bookmark not defined.....	دانش و دانستن یا شناختن
Error! Bookmark not defined.....	روش‌های شناخت و انواع علم و دانش
Error! Bookmark not defined.....	زبان به عنوان وسیله شناخت

Error! Bookmark not defined.	فرهنگ و شناخت
Error! Bookmark not defined.	شناخت و دانش: به سبک هندی
Error! Bookmark not defined.	اشکال دانش
Error! Bookmark not defined.	خصوصیات دانش
Error! Bookmark not defined.	خلاصه
Error! Bookmark not defined.	بررسی سوالات
Error! Bookmark not defined.	منابع

Error! Bookmark not defined...... **فصل ۵: فرایند شناخت**

Error! Bookmark not defined.	مقدمه
Error! Bookmark not defined.	اهداف
Error! Bookmark not defined.	فرایند شناخت
Error! Bookmark not defined.	روش‌های شناخت
Error! Bookmark not defined.	بعضی سوالات در رابطه با درک احساسی
Error! Bookmark not defined.	زبان
Error! Bookmark not defined.	فرایند یا روش تولید علم و دانش
Error! Bookmark not defined.	موارد ضروری در تولید علم و دانش
Error! Bookmark not defined.	فرایند ساختارگرایی
Error! Bookmark not defined.	اصول یادگیری مفید و سازنده
Error! Bookmark not defined.	تغییرات اصلی در مواجهه با الگوی یادگیری سازنده و مفید
Error! Bookmark not defined.	defined.
Error! Bookmark not defined.	خلاصه
Error! Bookmark not defined.	بررسی سوالات
Error! Bookmark not defined.	منابع

Error! Bookmark not defined...... **فصل ۶: سازماندهی علم دانش در مدرسه**

Error! Bookmark not defined.	مقدمه
Error! Bookmark not defined.	اهداف
Error! Bookmark not defined.	معنای سازماندهی علم و دانش
Error! Bookmark not defined.	انواع علم و دانش موجود در برنامه آموزشی مدرسه ..
Error!	سازمان‌های مخصوص انتخاب و سازماندهی انواع علم و دانش در مدارس
	Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined...... هیئت مدیره‌ها / شوراهای ملی

Error! Bookmark not defined...... هیئت مدیره‌ها / شوراهای ملی

Error! Bookmark not defined. فرآیند توسعه برنامه‌های درسی، رئوس مطالب و کتاب‌های درسی

Error! Bookmark not defined...... اصول تنظیم رئوس مطالب یا برنامه درسی

Error! Bookmark not defined...... ویژگی‌های یک برنامه درسی خوب

Error! Bookmark not defined...... فرایند توسعه برنامه درسی در هند

Error! Bookmark not defined...... بهداشت و تربیت بدنی

Error! Bookmark not defined...... محل زندگی و یادگیری

Error! Bookmark not defined...... خلاصه

Error! Bookmark not defined...... بررسی سوالات

Error! Bookmark not defined...... منابع

Error! Bookmark not defined...... فصل ۷: استقلال و مسولیت پذیری معلم

Error! Bookmark not defined...... مقدمه

Error! Bookmark not defined...... اهداف

Error! Bookmark not defined...... معنای استقلال

Error! Bookmark not defined...... آزادی در مقابل استقلال

Error! Bookmark not defined...... استقلال معلم

Error! Bookmark not defined...... ویژگی‌های استقلال معلم

Error! Bookmark not defined...... ابعاد استقلال معلم

Error! Bookmark not defined...... بحث‌های راجع به استقلال معلم

Error! Bookmark not defined...... عوامل موثر در استقلال معلم

Error! Bookmark not defined...... روش‌های گسترش استقلال معلم

Error! Bookmark not defined. چگونه استقلال معلم به تقویت استراتژی‌های یادگیری کمک میکند

Error! Bookmark not defined...... انواع مسولیت پذیری و نقش‌های آن

Error! Bookmark not defined...... انواع مسولیت پذیری

Error! Bookmark not defined...... آیا استقلال و مسولیت با هم هستند؟

Error! Bookmark not defined...... خلاصه

Error! Bookmark not defined...... بررسی سوالات

منابع ..... **Error! Bookmark not defined.**

فصل ۸: استقلال یادگیرنده..... **Error! Bookmark not defined.**

مقدمه ..... **Error! Bookmark not defined.**

اهداف ..... **Error! Bookmark not defined.**

معنای استقلال یادگیرنده ..... **Error! Bookmark not defined.**

توسعه استقلال یادگیرنده ..... **Error! Bookmark not defined.**

برنامه آموزشی، کتب درسی، رئوس مطالب، آموزش‌ها و اصول استقلال یادگیرنده **Error!**

Bookmark not defined.

مدرسه و توسعه استقلال یادگیرنده ..... **Error! Bookmark not defined.**

استقلال فردی و مسئولیت گروهی یا جمعی ..... **Error! Bookmark not defined.**

خلاصه ..... **Error! Bookmark not defined.**

بررسی سوالات ..... **Error! Bookmark not defined.**

منابع ..... **Error! Bookmark not defined.**

فصل ۹: ارزشها: مفهوم و متون (زمینه)..... **Error! Bookmark not defined.**

مقدمه ..... **Error! Bookmark not defined.**

اهداف ..... **Error! Bookmark not defined.**

ارزش‌ها: معنا و مفهوم ..... **Error! Bookmark not defined.**

انواع ارزشها ..... **Error! Bookmark not defined.**

چه ارزش‌هایی را باید در زندگی به کار گرفت؟ ..... **Error! Bookmark not defined.**

نظریاتی در مورد ارزشها ..... **Error! Bookmark not defined.**

نظریات فلسفی ..... **Error! Bookmark not defined.**

تئوری ارزشها ..... **Error! Bookmark not defined.**

نظریه عملگرایی ..... **Error! Bookmark not defined.**

تئوری تجربی ..... **Error! Bookmark not defined.**

نظریه واقع‌گرایانه ..... **Error! Bookmark not defined.**

نظریه ایده‌آل‌گرایی ..... **Error! Bookmark not defined.**

ارزشها: مطلق یا نسبی ..... **Error! Bookmark not defined.**

ایجاد ارزشها ..... **Error! Bookmark not defined.**

آیا انسان می‌تواند از ارزش‌ها رها باشد؟ ..... **Error! Bookmark not defined.**

خلاصه ..... **Error! Bookmark not defined.**

Error! Bookmark not defined...... بررسی سوالات

Error! Bookmark not defined...... منابع

Error! Bookmark not defined...... **فصل ۱۰: تعلیم و تربیت و ارزش‌ها**

Error! Bookmark not defined...... مقدمه

Error! Bookmark not defined...... اهداف

Error! Bookmark not defined...... چالش‌های آموزش برای ارزش‌ها

Error! Bookmark not defined...... ماهیت پیچیده جامعه مدرن

Error! Bookmark not defined...... فرصت‌هایی برای پیشرفت

Error! Bookmark not defined...... اولویت و تقدم ارزش‌های فرهنگ‌های مختلف

Error! Bookmark not defined...... تغییر ساختار خانواده

Error! Bookmark not defined...... نگرانی والدین در مورد شغل آینده کودکان

Error! Bookmark not defined...... روش یکپارچه‌سازی آموزش برای ارزش‌ها

Error! Bookmark not defined...... توسعه ارزش‌های مشترک

Error! Bookmark not defined...... نقش توسعه دهندگان برنامه آموزشی

Error! Bookmark not defined...... خلاصه

Error! Bookmark not defined...... بررسی سوالات

Error! Bookmark not defined...... منابع

Error! Bookmark not defined...... **فصل ۱۱: جایگاه ارزش‌ها در شرایط اجتماعی**

Error! Bookmark not defined...... مقدمه

Error! Bookmark not defined...... اهداف

Error! Bookmark not defined...... دیدگاه‌های مختلف در مورد ارزش‌ها

Error! Bookmark not defined...... وضعیت جامعه هند

Error! Bookmark not defined...... بعضی از ارزش‌های مهم

Error! Bookmark not defined...... ارزش کشمکش و ناسازگاری در مدارس

Error! Bookmark not defined...... آموزش‌ها و ارزش‌ها

Error! Bookmark not defined...... انتقال ارزش‌ها از طریق آموزش

Error! Bookmark not defined...... ادبیات کودکان

Error! Bookmark not defined...... ارزیابی و سنجش

Error! Bookmark not defined...... صلح و دوستی برای همه

Error! Bookmark not defined...... خلاصه

Error! Bookmark not defined...... منابع

مبانی جمع مبنا و به معنای اساس، پی و زیرساخت می‌باشد و مبانی تعلیم و تربیت را می‌توان مجموعه دانش سازمان یافته درباره‌ی ریشه‌ها و عوامل مؤثر در تعلیم و تربیت دانست. مبانی منشأ تدوین اصول، اهداف، محتوا و... است و در واقع خاستگاه سایر عناصر تعلیم و تربیت مبانی می‌باشد و در صورتی که مبانی منسجم و دقیق تدوین شوند، مراحل بعدی وضع مطلوب خواهد داشت. مبانی بعد توصیفی دارد و سایر عناصر بعد تجویزی دارند. در مبانی می‌گوییم چه هست و برای تدوین مبانی در پی هست‌ها می‌باشیم.

بنابراین مبدأ حرکت همان مبانی تربیت‌اند؛ به عبارتی در فرآیند تربیتی، نقطه‌ی آغاز فعالیت را مبانی تربیت می‌نامند، که این مبانی پایه و زیربنای دیگر عواملی هستند که در یک فرآیند تربیتی دخالت دارند؛ به عبارت دیگر، همه‌ی عوامل یا عناصر دیگر تربیتی بر مبانی متکی هستند و پایه و ریشه‌ی خود را در او دارند، یا به قولی مبانی مادر همه‌ی فعالیت‌های تربیتی است که اصول، روش، محتوا و برنامه از او زایش می‌کنند. پس می‌توان گفت: مبانی جمع «مبنا»^۱ یا زیربنا، ساخت پایه‌ای است که رو بناها (یا طبقات بالایی) یک ساختمان بر آن استوارند منظور از مبانی تعلیم و تربیت، به همان هست‌هایی که در ارتباط با موضوع تعلیم و تربیت مطرح می‌شوند ناظر است، نه آنچه باید باشد. به عبارتی، به همه‌ی یافته‌ها و گزاره‌هایی که به شکل هست‌هایی در ارتباط با انسان به عنوان موضوع تعلیم و تربیت با توجه به موقعیت (وضع موجود)، امکانات و محدودیت‌ها، و ضرورت‌هایی که حیاتش تحت تأثیر آن‌ها است، مبانی تعلیم و تربیت گفته می‌شود. پس مبانی همان گزاره‌های خبری‌اند که در ارتباط با موضوع تعلیم و تربیت مطرح‌اند و به شکل قضایای حاوی «است»^۲ بیان می‌شوند. مثل انسان فعال است. انسان ضعیف است. انسان خداجو است و...

کتاب حاضر ترجمه کتابی با عنوان Basics in Education یعنی مبانی تربیت که کتاب درسی مقطع کارشناسی رشته‌ی علوم تربیتی دانشگاه‌های هندوستان است. علی‌رغم کتب تالیفی مختلف در زمینه‌ی مبانی تعلیم و تربیت که به وسیله‌ی نویسندگان مختلف نوشته و منتشر شده است این کتاب نیز می‌تواند به عنوان منبعی مکمل در کنار سایر کتب مبانی تعلیم و تربیت مورد استفاده سایر اساتید، دانشجویان، و سایر دست‌اندرکاران علوم تربیتی قرار گیرد. لازم به ذکر است که در ترجمه‌ی کتاب منظور از آموزش، تعلیم و... همان تعلیم و تربیت است.

---

۱ - Foundation

۲ - منظور از این هست‌ها همان پیش‌فرض‌ها هستند و به شکل گزاره‌های خبری و توصیفی بیان می‌شوند.

